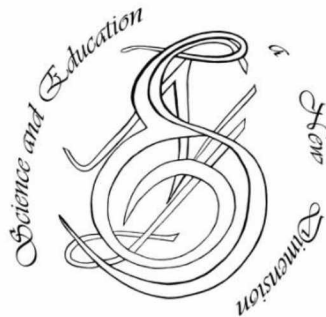

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

PEDAGOGY
AND
PSYCHOLOGY

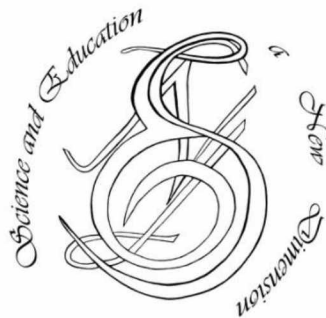
p-ISSN 2308-5258

e-ISSN 2308-1996

III(29), Issue 5, 2015

SCIENCE AND EDUCATION A NEW DIMENSION

Pedagogy and Psychology

Editorial board

Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

Honorary Senior Editor:

Jenő Barkáts, Dr. habil. Nina Tarasenkova, Dr. habil.

Andriy Myachykov, PhD in Psychology, Senior Lecturer, Department of Psychology, Faculty of Health and Life Sciences, Northumbria University, Northumberland Building, Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Edvard Ayvazyan, Doctor of Science in Pedagogy, National Institute of Education, Yerevan, Armenia

Ferenc Ihász, PhD in Sport Science, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Ireneusz Pyrzyk, Doctor of Science in Pedagogy, Dean of Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Irina Malova, Doctor of Science in Pedagogy, Head of Department of methodology of teaching mathematics and information technology, Bryansk State University named after Academician IG Petrovskii, Russia

Irina S. Shevchenko, Doctor of Science in Philology, Department of ESP and Translation, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Kosta Garow, PhD in Pedagogy, associated professor, Plovdiv University „Paisii Hilendarski“, Bulgaria

László Kótis, PhD in Physics, Research Centre for Natural Sciences, Hungary, Budapest

Marian Wloshinski, Doctor of Science in Pedagogy, Faculty of Pedagogical Sciences, University of Humanities and Economics in Wrocław, Poland

Melinda Nagy, PhD in Biology, associated professor, Vice-Rector, J. Selye University in Komarno, Slovakia

Alexander Perekhrest, Doctor of Science in History, Prof. habil., Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Nikolai N. Boldyrev, Doctor of Science in Philology, Professor and Vice-Rector in Science, G.R. Derzhavin State University in Tambov, Russia

Olga Sannikova, Doctor of Science in Psychology, professor, Head of the department of general and differential psychology, South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Odesa, Ukraine

Oleg Melnikov, Doctor of Science in Pedagogy, Belarusian State University, Belarus

Riskeldy Turgunbayev, CSc in Physics and Mathematics, associated professor, head of the Department of Mathematical Analysis, Dean of the Faculty of Physics and Mathematics of the Tashkent State Pedagogical University, Uzbekistan

Roza Uteeva, Doctor of Science in Pedagogy, Head of the Department of Algebra and Geometry, Togliatti State University, Russia

Seda K. Gasparyan, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Yerevan State University, Armenia

Svitlana A. Zhabotynska, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology of Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Tatyana Prokhorova, Doctor of Science in Pedagogy, Professor of Psychology, Department chair of pedagogics and subject technologies, Astrakhan state university, Russia

Valentina Orlova, CSc in Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Vasil Milloushev, Doctor of Science in Pedagogy, professor of Department of Mathematics and Informatics, Plovdiv University „Paisii Hilendarski“, Plovdiv, Bulgaria

Veselin Kostov Vasilev, Doctor of Psychology, Professor and Head of the department of Psychology Plovdiv University „Paisii Hilendarski“, Bulgaria

Vladimir I. Karasik, Doctor of Science in Philology, Department of English Philology, Professor and Chair, Volgograd State Pedagogical University, Russia

Volodimir Lizogub, Doctor of Science in Biology, Head of the department of anatomy and physiology of humans and animals, Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

Zinaida A. Kharitonchik, Doctor of Science in Philology, Department of General Linguistics, Minsk State Linguistic University, Belarus

Zoltán Poór, CSc in Language Pedagogy, Head of Institute of Pedagogy, Apáczai Csere János Faculty of the University of West Hungary

Managing editor:

Barkáts N.

© EDITOR AND AUTHORS OF INDIVIDUAL ARTICLES

The journal is published by the support of Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe
BUDAPEST, 2015

Statement:

By submitting a manuscript to this journal, each author explicitly confirms that the manuscript meets the highest ethical standards for authors and coauthors. Each author acknowledges that fabrication of data is an egregious departure from the expected norms of scientific conduct, as is the selective reporting of data with the intent to mislead or deceive, as well as the theft of data or research results from others. By acknowledging these facts each author takes personal responsibility for the accuracy, credibility and authenticity of research results described in their manuscripts. All the articles are published in author's edition.

The journal is listed and indexed in:

INNO SPACE SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR: 2.642

DIRECTORY OF RESEARCH JOURNAL INDEXING

ULRICHS WEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY

UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS YEARBOOK

SCRIBD

ACADEMIA.EDU

GOOGLE SCHOLAR

CONTENT

PEDAGOGY	6
Yuriy Zhluktenko as an Educator	
<i>O. Litvinyak</i>	6
Формування комунікативної компетентності учнів засобами групових форм роботи в початкових класів малочисельної школи	
<i>Г.Г. Бондаренко</i>	9
Професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів до роботи з батьками гіперактивних дітей	
<i>Гордійчук О.Є.</i>	12
Сутність процесу розв'язування педагогічних задач	
<i>Дяченко Н.О.</i>	16
Особливості інтеграції вищої педагогічної освіти Словаччини в загальноєвропейський освітній простір	
<i>Ключкович Т.В.</i>	21
Аспектизація обучения англійському языку для профессиональных целей в неязыковом вузе	
<i>Корнева З.М.</i>	25
Опорний конспект лекцій як інтегруюча складова навчально-методичного комплексу з інформатики	
<i>Красюк Ю.М., Сільченко М.В., Кучерява Т.О., Супрунюк Г.М.</i>	29
Критерії і показники ефективності формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	
<i>Листопад О.А.</i>	35
Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України	
<i>Лянной Ю.О.</i>	39
Щодо можливості використання хмарних технологій в організації самостійної роботи студентів	
<i>Сажко Г.І., Шеховцова В.І.</i>	43
Використання інтерактивних лекцій в межах курсу «Методика викладання іноземних мов у вищій школі»	
<i>Смовженко Л.Г.</i>	47
Про мультимедійні навчальні презентації для майбутніх філологів	
<i>Сорокіна Н.В.</i>	51
Внесок лікаря-просвітника В.К. Крамаренка у розвиток ідей і практики тілесного виховання	
<i>Черпак Ю.В.</i>	55
Особенности организации спецкурса по реферативному переводу в старших классах специализированной школы	
<i>Шевелько Е.А.</i>	59
Взаємозв'язок навчання фізики і спецдисциплін при підготовці спеціаліста лісової галузі	
<i>Юрченко А.С.</i>	63
PSYCHOLOGY	68
The relationships between time perspective of the personality and risk propensity	
<i>Arshava I.F., Bunas A.A.</i>	68
Уявлення студентів про феномен "заздрість"	
<i>Саннікова О.П., Лісовенко А.Ф.</i>	72
Професійна готовність в контексті розвитку системи профвідбору	
<i>Щербан Т.Д.</i>	76
Психологічні особливості сенситивності суб'єкта до задачі	
<i>Висідалко Н.Л.</i>	80
Особенности міжособистісного спілкування осіб похилого віку та їхня соціальна активність	
<i>Коваленко О.Г.</i>	84

Професійна готовність в контексті розвитку системи профвідбору

Т.Д. Щербан*

Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

*Corresponding author. E-mail: pr@mail.msu.edu.ua

Paper received 25.06.15; Revised 01.07.15; Accepted for publication 03.07.15.

Анотація. У статті розглянуто особливості взаємозв'язку психологічних феноменів «професійна готовність» та «відповідальність» в контексті формування професійної придатності. Виокремлено когнітивні і регулятивні процеси типів життєвих світів особистості, що забезпечують цілісність профвідбору майбутніх фахівців. Здійснено аналіз впливу «вміння дати відповідь» на систему професійно-орієнтованих стратегій поведінки індивіда. Обґрунтовано перспективні шляхи розвитку системи профвідбору.

Ключові слова: професійний відбір, готовність до професійної діяльності, професійна відповідальність, типи життєвих світів особистості.

Вступ. Все більшої актуальності в науковій системі організаційної психології набуває дослідження тематики професійного відбору майбутніх фахівців. Одним із критеріїв, що ілюструє важливість підготовки якісних кадрів є фактор готовності майбутнього фахівця до здійснення професійної діяльності. Професійна готовність виражається передусім в тому, щоб оперативно приймати доцільні рішення у постійно мінливих соціальних умовах, беручи на себе відповідальність як за сам процес так і за наслідки тих чи інших дій. Оскільки професійна готовність майбутнього фахівця та механізм стратегій досягнення професійних цілей формуються в період навчання особистості у вузі, то найбільш доцільним є вивчення її саме у студентському віці.

Необхідною умовою успішного оволодіння професійною майстерністю є досить високий розвиток вміння чинити відповідально. З іншої сторони, готовність фахівця до здійснення професійної діяльності, розуміється нами, як цілісний системний конструкт, реалізований через потреби і здібності, детерміновані суспільними вимогами до професії. Це ті базисні взаємообумовлені складові без вивчення яких, неможливо зробити висновок про професійну придатність студента до праці.

Короткий огляд публікацій за темою. Проблему психологічної готовності фахівця до діяльності (в контексті структурування чинників професійної придатності) досліджували Б.Г. Ананьєва, Г.О. Балл, О.О. Бодаєлов, Б.С. Братусь, Н.Ю. Волянюк, В.І. Гордієнко, Є.О. Клімова, Л.М. Карамушка, С.Д. Максименко, Л.М. Мітіна, Т.С. Яценко та інші. Так, професійно-особистісний ріст студента забезпечується через трьохрівневу «призму готовності»: морально-психологічну, змістовно-інформаційну та операційно-діяльнісну. На цьому наголошують Ю.К. Бабанський, Є.В. Бондаревська, В.А. Слатьонін. Вивчення змісту та структури професійно-придатності ведеться в рамках професійно-компетентнісного підходу такими психологами як І.Д. Бех, О.А. Дубасенюк, В.І. Лозова, Н.Г. Ничкало, С.І. Подмазін та ін. Однак, на сьогодні сам підхід у розумінні поняття «професійний відбір» потребує комплексного розгляду, оскільки бачення успіху в професії все більше ускладнюється різнорівневими показниками.

Більшість дослідників вважають, що проблему дослідження відповідальної поведінки, як важливого фактора профпридатності, варто перш за все вивчати з позиції структурування вже наявних теоретико-методологічних підходів. Так, зокрема, виявлення структури і

функцій відповідальності досліджується В.А. Бодровим та О.Г. Луценко [2; 3]. Детермінацію змін особистісних якостей під впливом наміру «чинити відповідально» вивчали Л.І. Дементій та М.В. Муконіна. К. Муздабаєв, які характеризували відповідальнісно-смыслову сферу особистості як особливу форму контролю за успішністю працівника [9].

Мета дослідження. Вивчити особливості взаємозв'язку понять «професійна готовність» та «відповідальність» в контексті виявлення перспективних шляхів розвитку систем профвідбору.

Матеріали та методи. У дослідженні застосовано наступні методи дослідження теоретичні – аналіз, порівняння, узагальнення, інтерпретація та систематизація основних положень щодо об'єкту дослідження, метод моделювання; 2) емпіричні – природний експеримент (для отримання даних з низки спостережень, щодо психологічних особливостей динаміки атрибуції успіху в професійному самовизначенні майбутніх фахівців), метод експертних оцінок (для визначення показників успіху у певній професійній сфері), спостереження, методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (Є.Ф. Бажин, Є. Голіккіна, О. Еткінд) (для визначення локалізації зовнішніх чи внутрішніх причин пояснення успіху / невдачі особистості), 3) *методи математико-статистичної обробки* результатів емпіричного дослідження: факторний аналіз.

Експериментальне дослідження проводилось на базі Мукачівського державного університету упродовж 2010 – 2012 рр. У дослідженні взяли участь 300 студентів. На основному етапі експерименту взяло участь 180 осіб, серед них: 60 студентів спеціальності «Практична психологія» (30 осіб 1-го курсу та 30 осіб 5-го курсу); 120 студентів спеціальності «Менеджмент» та «Фінанси і кредит» (60 осіб 1-го курсу та 60 осіб 5-го курсу); 120 студентів спеціальності «Технологія та конструювання виробів з шкіри» і «Технологія та конструювання швейних виробів» (60 осіб 1-го курсу та 60 осіб 5-го курсу).

Результати та їх обговорення. Узагальнюючи дослідження проблематики у науковій психологічній літературі необхідно підкреслити, що до дослідження поведінки індивіда, яке піддається аналізу профпридатності, необхідно включити комплексну оцінку особистості, яка б охоплювала головні професійно-значимі якості. Так, особистісні якості, що характеризують концепт «відповідальність», науковцями об'єднано в наступні групи [10, с.396]:

1. Перша група – риси характеру, що відображають відношення особистості: до праці (працьовитість, сумлінність, активність і ін.), до колективу й окремих людей (доброта, чуйність, вимогливість, тактовність, обов'язковість, принциповість і ін.), до самого себе (самокритичність, впевненість, самоконтроль, акуратність і ін.).
2. Друга група – риси характеру, що проявляються у поведінці: моральні (чесність, обов'язковість, порядність, справедливість і ін.), вольові (наполегливість, рішучість, спритність і ін.), емоційні (спокій, сміливість, стійкість, тривожність і ін.).
3. Професійні якості (знання, навички, досвід, уміння, ерудиція).
4. Інтегральні властивості особистості й індивіда (здоров'я, працездатність, інтелект і ін.).

А.В. Ткачов зазначає: «Під професійною відповідальністю розуміється властивість особистості, що відображає відношення суб'єкта до її змісту й результатів, до інших суб'єктів і самого себе в процесі праці» [10, с. 395]. Ряд авторів (М.Н. Берулава, В.М. М'ясищев, Є.П. Ільїн) відмічають, що професійна відповідальність здебільшого пов'язана з такими феноменами, як локус контролю та успішність в системі професійної діяльності. Розвиваючи її, в особистості: з'являються навички прогнозування, цілепокладання; відбувається процес формування життєвих і професійних планів в найближчому і віддаленому майбутньому; розвиваються вольові якості майбутніх фахівців; верифікується ціннісно-мотиваційна позиція в процесі професійного становлення.

У процесі дослідження компонентів структури профвідбору особистості до майбутньої діяльності, Ф. Хайдер з'ясував, що причинний аналіз вчинків безпосередньо пов'язується з відчуттям відповідальності індивіда та локалізується на трьох рівнях: 1) безпосередність (просторова близькість) – опосередкованість (просторова віддаленість); 2) можливість передбачити результат; 3) навмисність (інтенціональність) здійснюваних вчинків.

У залежності від того, чи дії мають характер передбачуваності чи навмисності, особистості приписують певний рівень відповідальності. Однак, якщо розглядати атрибуцію відповідальності у контексті вивчення феномену професійного успіху, то на відчуття відповідальності має дещо функціональний ухил, в той час, як цілісна характеристика суб'єкта інтернальності не враховується зовсім. Мається на увазі розгляд не тільки самого процесу атрибутування результатів професійної діяльності, а й того індивіда, який приписує причину діяльності та того, якому вона приписується. Як слушно зауважує А.Налчаджян, наявність цінностей у особистості є прямо-пропорційним відчуттям відповідальності – «відповідальність виникає лише після того, коли вже виникли чи існують цінності і соціальні норми» [7, с. 153].

Питання життєвої стратегії можна охарактеризувати як індивідуальну організацію, постійну регуляцію ходу життя у співвідношенні з цінностями даної особистості та її індивідуальною направленістю [1, с. 69].

Слід зазначити, що гіпотеза В.Н. Дружиніна «визнає» соціальний вплив на певний «варіант життя» як цілісну психологічну характеристику індивідуального буття, що визначається типом відношення до світу, –

тобто фактично в дечому співзвучна з «сценаріями життя» за Е. Берном (спрямованість сценарію на певну індивідуальну розв'язку та підтримка з боку батьків). «Існують незалежні від індивіда, вироблені людством та відтворені в часі варіанти життя. Людина в залежності від конкретних обставин може вибрати той чи інший варіант, але варіант може бути йому нав'язаний. Ступінь свободи індивіда і міра тиску на нього зовнішнього світу – соціального середовища – залежать від конкретних історичних умов» [5, с. 12]. Однак, навіть враховуючи таку фатальність в типологізації особистості, автор допускає можливу зміну варіанту життя, де не останню роль якраз і відіграє вміння опинитися перед з питанням вибору, вмінням чинити відповідально.

Якщо проаналізувати сформовану типологію, то можна прослідкувати наступні тенденції:

– «первинна» конформність, як спосіб адаптації до життєвих обставин з ускладненням життєвого сценарію, повинна переростати в усвідомлення можливості робити самостійно вибір. І, якщо на першому етапі вона є вкрай потрібною для ефектної взаємодії у світі, то в подальшому з розвитком – «застрявання» на ній призводить до викривлення поняття відповідальності. Звідси варто підходити до питання професійної готовності не тільки як до етапу, що характеризується адаптацією до професії, а й до такого, що здатний орієнтувати особистість у процесі професійного самовизначення.

– динамічно розвинена професійна здібність «брати на себе обов'язок за вчинок» рухається по смислово-ланцюгу: адаптація – самоусвідомлення – воля – самоцінність, що загалом відповідає вимогам профпридатності майбутнього фахівця;

– навіть найбільш складно-організований світ піддається варіативності, оскільки несе в собі потужне мотиваційне ядро, здатне долати кризи та дисгармонії. Однак, без розвитку відповідальності загалом, професійної зокрема, неможливе усвідомлене проходження етапів перетворення спонукань на мотив. А тому проблема профвідбору не окреслена рамками одного вікового періоду в житті людини. Вона є актуальною і в той період коли особистість переосмислює вже опановану професію чи стоїть перед вибором опанувати іншу.

Так чи інакше, будь-яка періодизація ставить перед дослідниками в подальшому питання: як можна прослідкувати виникнення того чи іншого світу, як проходить сам механізм подальшого ускладнення світів, як зовнішня соціально-конформна відповідальність переростає у внутрішню відповідь або, навпаки, супроводжується втечею від відповідальності, як зовнішня атрибуція переростає у внутрішню.

Кожен етап відіграє важливу роль в процесі становлення як особистості загалом, так і професійної ідентичності зокрема, але не визначає його з фатальною безвихіддю. «Центральна проблема особистого життя – чи зможе особистість стати суб'єктом власного життя. Особистість, як суб'єкт життя – це ідея про індивідуально-активну людину, що будує умови життя та своє відношення до нього» [1, с. 28].

Вивчення відповідальності особистості, як основного критерію системи профвідбору, безпосередньо пов'язане з дослідженням локусу контролю. Науков-

цями доведено (А. Налчаджян, Хекхаузен), що екстернальність чи інтернальність прямопропорційні до відчуття успіху в професійній діяльності. На нашу думку, вміння студента трактувати причинно-наслідкові події формує в нього концептуальне бачення процесу і змісту професійного самовизначення. Біфуркаційною точкою формування діяльнісного мотиву та обраних інструментів досягнення цілей виступає саме локус контролю. На емпіричному рівні вивчення даного феномену ми застосували методіку дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) Є. Бажин, Є. Голінкіної, О. Еткінда.

Процедура дослідження за методікою РСК відбувалась на досліджуваних 180 осіб серед яких студенти 1-х та 5-х курсів Мукачівського державного університету різних спеціальностей. Отримано наступні емпіричні результати.

Щодо студентів-першокурсників. Екстернальна орієнтація за шкалою Із $X_{сер} = 4$ ($\sigma = 1,20$) свідчить про загальний низький рівень суб'єктивного контролю. Першокурсники переважно не вважають себе здібними контролювати події, ситуації, власне життя. У студентів 1-го курсу, спостерігається достатній рівень ідентифікації своїх досягнень з критеріями успішності в сім'ї, що в свою чергу, стимулює до інтернального типу сприйняття відповідальності в сфері сімейних стосунків ($Ic X_{сер} = 6,28$ ($\sigma = 1,65$)).

Низьким показником характеризується шкала Ім $X_{сер} = 3,81$ ($\sigma = 1,26$). Це можна про тлумачити як недостатню віру у власне вміння активно формувати своє коло спілкування. За таких умов досліджувані не використовують наявних соціальних ресурсів, не отримують необхідну соціальну підтримку, джерелом якої є саме міжособистісні стосунки. Схильність вважати свої відносини результатом дії своїх партнерів призводить до дисгармонії в розумінні власної самоцінності, досягнень, успішності загалом, що негативно впливає на готовність до професійної діяльності.

Щодо студентів п'ятого курсу. Студенти випускних курсів виявляють досить значні відхилення від норми за шкалами Із $X_{сер} = 3,76$ ($\sigma = 1,03$), Ін $X_{сер} = 3,48$ ($\sigma = 1,20$), Ів $X_{сер} = 3,67$ ($\sigma = 1,26$). Шкала Із є стрижневою в даній методиці. Порівняно з першим курсом спостерігається зниження загального рівня інтернальності, що, як правило, тягне за собою дисгармонію в цілісному механізмі цілепокладання, мотивації, самоідентифікації.

Шкала інтернальності в галузі неспіху також характеризується досить низьким рівнем. Фактично, саме ці дані є «чистими показниками» атрибуту успіху. Значення Ін студентів характеризує досліджуваних як таких, що схильні приписувати відповідальність за неуспішні події іншим людям чи вважати їх результатом невезіння. А це, в свою чергу, не дозволяє повноцінному формуванню Я-успішного як в загальному, так і в професійному контексті.

Шкала Ів визначає інтернально-екстернальний вектор, що складається в контексті виробничих відносин. Тут прослідковується логічний зв'язок з двома вище описаними шкалами. Адже низький показник значень за даною шкалою характеризує схильність у студентів 5-го курсу приписувати більш важливе значення зовнішнім обставинам – керівництву, товаришам по роботі, везінню-невезінню.

Отже, на основі отриманих результатів, можна зробити висновок про те, що у студентів старших курсів спостерігається значний зсув у напрямку екстернального контролю, що в цілому негативно позначається на формуванні рівня відповідальності та тягне за собою неготовність особистості до розвитку професійно-важливих якостей майбутніх фахівців. Іншими словами, психологічний факт перенесення відповідальності на інших людей в даному випадку характеризує досліджуваних з високим показником екстернальності в зазначених шкалах, як таких, що демонструють неспроможність відповідати професійним вимогам обраної професії

Прояв відповідальності на рівні професійної діяльності безумовно є наслідком особистісно-сформованої позиції вміння чинити відповідально. Говорячи про типологію життєвих світів індивіда, помічаємо й певну модифікацію у вчинкових намірах що ведуть до морально-відповідального вибору. Цей факт пояснюється не тільки онтогенетичним розвитком особистості, він підтверджує модифікації, детерміновані типологічно, відповідно до особливостей об'єкта і засобів професійної діяльності. Адже професійні задачі різного рівня складності вимагають від майбутнього фахівця відповідний «внутрішній ріст». Звідси суб'єктна міра професійної готовності детермінована індивідуальним досвідом професійної діяльності. Відображення індивідуальної міри оволодіння і реалізації соціально-історичного та соціально-типового виявляється у готовності особистості до здійснення професійної діяльності на певному рівні життєвого світу. Таким чином, професійна готовність інваріативна за структурою, типова в відображенні своїх функцій та варіативна відносно індивідуального прояву.

Загалом, проведений теоретичний аналіз зазначених емпіричних досліджень, що стосуються теми відповідальності особистості в комплексній структурі профвідбору, підтверджує той факт відношення особистості до виконуваної діяльності в майбутньому, який в свою чергу, є прямопропорційним ступеню усвідомлення індивідом обов'язків і оволодінням усвідомленими завданнями у процесі формування готовності до професійної діяльності.

Висновки. Отже, орієнтуючись на дослідження феномену відповідальності вітчизняних та зарубіжних науковців були зроблені наступні висновки: процес якісного становлення суб'єкта професійної діяльності та розвиток його професійного майбутнього багато в чому залежить від розвитку рівня відповідальності, що представлена окремо в певному життєвому світі. Об'єктивізація виявленого загального рівня локусу контролю оцінки психологічних особливостей досліджуваних в ситуації профвідбору сприяє підвищенню достовірності діагностики професійно-важливих якостей індивіда. Це розкриває нові перспективи в професійному відборі спеціалістів будь-якої сфери діяльності людини.

Перспективою подальшого наукового дослідження є вивчення психологічних особливостей професійної відповідальності, яка забезпечує можливість майбутньому спеціалісту свідомо і цілеспрямовано організувати власний розвиток професійного простору, формування професійної життєдіяльності у контексті взаємодії з різними ситуаційними обставинами та особистісними пріоритетами.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
- [2] Бодров В.А. Психологические исследования проблемы профессионализации личности // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала / Под ред. В. А. Бодрова. – М. : Ин-т психол. АН СССР, 1991. – С. 3–26.
- [3] Бодров В.А. Профессиональная ответственность как психологическая категория субъекта деятельности / В.А. Бодров, А.Г. Луценко // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала. – М. : Ин-т психологии АН СССР, 1991. – С. 157–167.
- [4] Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Ф.Е. Василюк – М. : Издательство Московского университета, 1984. – 200 с.
- [5] Дружинин В.Н. Варианты жизни : Очерки экзистенциальной психологии / В.Н. Дружинин – М. : ПЕР СЕ; СПб. : ИМАТОН-М, 2000. – С. 12.
- [6] Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев. – Л. : Наука, 1983. – 239 с.
- [7] Налчаджян А.А. Атрибуция, дисонанс и социальное познание / А.А. Налчаджян – М. : Когито-Центр, 2006. – 415 с.
- [8] Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки : [монографія] / М.В. Савчин – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. – 280 с.
- [9] Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності [Текст] : наук.вид. / Т.М. Титаренко – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
- [10] Ткачов А.В. Проблема професійної відповідальності особистості в психології. / Проблеми екстремальної та кризової психології / А.В. Ткачов // Збірник наукових праць Національного університету цивільного захисту України – Випуск 8. – 2010 – С. 395–400.

REFERENCES

- [1] Abulkhanova-Slavskaya, K.A. Life Strategy / K.A. Abulkhanova-Slavskaya – Moscow : Thoughts, 1991. – 299 p.
- [2] Bodrov, V.A. Research of the psychological problems of personality professionalization // Research of psychological problems of personality formation of the professionalism / Ed. V.A. Bodrov – Moscow : Institute of psychology. AN USSR, 1991. – P. 3-26.
- [3] Bodrov, V.A. Professional responsibility as psychological category of the subject of activity / V.A. Bodrov, A.G. Lutsenko // psychological research problems professional of the formation of personality. – Moscow: Institute of psychology AN USSR, 1991. – P. 157-167.
- [4] Vasilyuk, F.E. Psychological worries (analysis critical situations overcoming) / F.E. Vasilyuk – Moscow: Publishing of the Moscow University, 1984. – 200 p.
- [5] Druzhynyn, V.N. Variety of life: Essays on existential psychology / V.N. Druzhynyn – Moscow: PER SE; SPb. : YMATON th, 2000. – P. 12.
- [6] Muzdybaev, K. Psychology liability / K. Muzdubaev – Leningrad : Nauka, 1983. – 239 p.
- [7] Nalchadzhyan, A.A. Attribution, disonans and social cognition / A.A. Nalchadzhyan – Moscow: Kohyto Center, 2006. – 415 p.
- [8] Savchyn, M.V. Responsible behavior psychology : [monograph] / M.V. Savchyn. –Ivano-Frankivsk City NV, 2008. – 280 p.
- [9] Titarenko, T. life world of the individual, within and outside the routine [Text] : sc.publ. / T. Titarenko – K. : Lybid, 2003. – 376 p.
- [10] Tkachev, A.V. Problem professional liability personality psychology / The problems of extreme crisis and psychology / A.V. Tkachev // Scientific Papers of the National University of Civil Defense of Ukraine. – Issue 8 – 2010. – P. 395-400.

Professional readiness in the context of the development of professional selection system

T. Scherban

Abstract. The article describes the features of the relationship of psychological phenomena "professional readiness" and "responsibility" in the context of the formation of professional competence. Marked cognitive and regulatory processes of the individual types of life worlds, ensuring the integrity of the professional selection of future specialists. The analysis of the influence of "the ability to give an answer" to the system of professional-oriented strategies of individual behavior have been made. Perspective ways of the development of the professional selection system have been grounded.

Keywords: professional selection, readiness for the professional activity, professional responsibility, types of life-worlds of the individual

Editor-in-chief: Dr. Xénia Vámos

The journal is published by the support of
Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe

Készült a Rózsadomb Contact Kft nyomdájában.
1022 Budapest, Balogvár u. 1.
www.rcontact.hu